

بررسی گودال باغچه از منظر اصول معماری ایرانی

فاطمه محمدعلی نژاد*

۱- عضو هیات علمی گروه مهندسی معماری دانشگاه شهید چمران اهواز f.mohammadalinezhad@scu.ac.ir

چکیده

گودال باغچه، یکی از عناصر معماری سنتی ایران و پاسخگو به نیازهای ساکنین اقلیم گرم و خشک ایران می باشد. این عنصر، به گونه ای طراحی شده است که در پیوند با محیط پیرامونی خود آسایش را برای ساکنان مناطق کویری ایران فراهم آورده است. تاکنون مطالعات بسیاری در حوزه شناخت ویژگی های گودال باغچه در معماری ایران انجام شده است. مقاله حاضر با هدف شناخت جامع از گودال باغچه و ویژگی های منحصر به فرد آن در چارچوب اصول معماری ایرانی تدوین شده است. این بررسی به شیوه توصیفی از طریق مطالعات کتابخانه ای است و نتایج آن نشان می دهد که گودال باغچه کاملاً منطبق بر اصول معماری ایرانی است و با ویژگی های ارزنده خود می تواند الگوی مناسبی جهت استفاده طراحان امروزی باشد.

واژه های کلیدی: گودال باغچه، مردم‌واری، درونگرایی، خودبسندگی، پرهیز از بیهودگی، نیارش.

۱- مقدمه

بررسی معماری سنتی ایران نشان می دهد که این معماری سرشار از آموزه هایی است که می تواند راهنمای طراحان امروزی باشد. یکی از عناصر معماری سنتی ایران که در ابنیه اقلیم گرم و خشک ایران دیده می شود، گودال باغچه می باشد. تحقیقات نشان می دهد این عنصر معماری، پاسخی مناسب به نیازهای ساکنان این اقلیم می باشد. این عنصر معماری علاوه بر اینکه منطبق بر فرهنگ و سنت ساکنین آن است، شرایط آب و هوایی آزاردهنده مناطق کویری ایران را برای ساکنینش بهبود می بخشد و در مواجهه با طبیعت موجب حفظ محیط زیست و کاهش هزینه ها می شود. [۱] مطالب گفته شده سبب شد که در این پژوهش به شناخت این عنصر معماری سنتی پرداخته شود تا به نگرشی همه جانبه از آن جهت استفاده در معماری امروزی دست یافت. در راستای این شناخت، بررسی این عنصر در چارچوب اصول معماری ایرانی مناسب ارزیابی می شود. لذا در پژوهش حاضر به شیوه توصیفی از طریق مطالعات کتابخانه ای، ابتدا اصول معماری ایرانی تشریح می گردد و سپس با معرفی گودال- باغچه به ارزیابی آن در قالب این اصول پرداخته می شود.

۲- اصول معماری ایرانی

مرحوم محمد کریم پیرنیا، تاریخ پژوه برجسته معماری ایران، معماری ایران را دارای ۵ اصل مردم‌واری، درونگرایی، خودبسندگی، پرهیز از بیهودگی و نیارش می داند. این اصول، ابزارهایی ارزنده جهت فهم معماری ایرانی در بستر فرهنگ می باشد [۲] که در ادامه به تشریح آن ها پرداخته می شود.